

Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice

Součást implementace směrnice č. 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí

1. Úvod

Zlepšení stavu životního prostředí je jednou z nejvyšších priorit vlády České republiky v procesu přípravy ke vstupu České republiky do Evropské unie a bude jednou z nejsložitějších oblastí při přijímání ČR do Evropské unie. Vláda si je vědoma, že trvalá péče o životní prostředí úzce souvisí se stavem environmentálního vědomí a vzdělanosti obyvatel a usiluje, aby se Česká republika stala plnohodnotným partnerem splňujícím vstupní podmínky Evropské unie. Po politických změnách v roce 1989 vypracovalo MŽP ČR návrh usnesení vlády, schválené pod č. 232/1992, ke strategii státní podpory ekologické výchovy na 90. léta. Na základě usnesení vlády č. 232/1992 dosud plní Ministerstvo životního prostředí úlohu odborného garanta environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (dále EVVO) a je odpovědné za koordinaci a kontrolu jeho plnění. Neméně významná úloha náleží MŠMT, protože má ve svých rukou naši budoucnost, totiž kompetence pro vzdělávání a výchovu dětí a mládeže v období školní docházky. Na ústřední úrovni jsou za jednotlivé úkoly usnesení dále odpovědná příslušná ministerstva (**Poznámka:** Příslušnými ministerstvy se rozumí ministerstva, která plní úkoly SP EVVO ČR a Akčního plánu. Jsou to: MŽP, MŠMT, MV, MMR, MZe, MDS, MPO, MZ, MO, MK, MPSV, MF, na nižších úrovních řízení zabezpečují tuto úlohu příslušné články veřejné správy.)

Praxe prokázala systémové nedostatky usnesení vlády č. 232/1992 pro řešení úkolů tak významného nástroje, jakým bezpochyby EVVO je, a vyvolala tlaky veřejné správy i zainteresované veřejnosti na hledání výraznější formy podpory environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Situace byla zčásti řešena zapracováním § 13 do zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, který nabyl platnosti 1. července 1998. Zákon odpovídá současným požadavkům Evropské unie (EU), neboť je plně harmonizován s příslušnou směrnicí č. 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí. Podle § 13 citovaného zákona je povinno Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a dalšími ústředními orgány podporovat osvětu, výchovu a vzdělávání široké veřejnosti v oblasti ochrany životního prostředí se zvláštním zaměřením na výchovu dětí a mládeže.

Státní politika životního prostředí České republiky zdůvodňuje význam EVVO a avizuje zpracování Státního programu EVVO v České republice.

Na základě výše citovaných dokumentů lze vyžadovat zodpovědnost státu, aby definoval úkoly veřejného zájmu a systémově zabezpečil výkon státní správy v oblasti environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty metodicky, institucionálně, personálně i finančními prostředky. Potřebnou základnu vytvoří Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice (dále SP EVVO ČR).

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta prolíná svým obsahem i účelem úkoly všech ministerstev a jimi řízených resortů. Při Ministerstvu životního prostředí byla proto ustavena meziresortní pracovní skupina (MPS), která zpracovala Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice, a to jako nadresortní dokument, dotýkající se všech obyvatel. Meziresortní pracovní skupina EVVO při MŽP při své práci vycházela z přesvědčení, že zavedení SP EVVO ČR do života bude mít vliv na zvýšenou odpovědnost samosprávy, státní správy, podnikatelské sféry i veřejnosti k opatřením, zajišťujícím environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu, včetně využívání služeb a odborných znalostí vědeckých institucí a jejich odborníků. Při své činnosti bude státní správa podporovat a

využívat také kapacity jí řízených odborných ústavů, nestátních neziskových organizací (NNO), zvláště jejich sítě center a středisek ekologické výchovy (CEV/SEV) a environmentálních poraden, činností osvětových a kulturně vzdělávacích zařízení a všech, kteří budou mít zájem na spolupráci, včetně sdělovacích prostředků (médií).

Vzdělávání patří mezi tři hlavní priority vlády při sestavování státního rozpočtu, proto je důležitá i finanční podpora programu, samozřejmě v mezích možností státního rozpočtu. Státní program EVVO ČR sice vyžaduje ekonomickou podporu realizace, ovšem vynaložené prostředky se nepochybně projeví ve významných ekonomických úsporách investic nezbytných pro nápravy poškozeného životního prostředí i zdraví obyvatel a pravděpodobně budou mít dopad i na růst HDP. Je zaměřen na hlavní cílové skupiny, tj. na pracovníky veřejné správy, děti a mládež, podnikatelský sektor a na veřejnost a napomáhá jejich vzájemnému působení. Při propojení činností jednotlivých resortů vzniká platforma otevřené svobodné spolupráce mezi státní správou, samosprávou, veřejnoprávními institucemi, ziskovým i neziskovým sektorem, s perspektivou dosáhnout harmonického stavu v co nejbližším časovém horizontu, kdy lidé aktivně uplatňují principy (trvale) udržitelného rozvoje pro zdravý vývoj lidské populace. EVVO bude v 21. století hrát v celosvětovém měřítku stále významnější úlohu. Vznikl mezinárodní program UNESCO Vzdělání pro třetí tisíciletí, v němž environmentální vzdělávání a výchova zaujímá významnou úlohu. Státní program EVVO ČR se odvolává na několik základních dokumentů souvisejících s členstvím České republiky v OECD a se statutem České republiky jako asociované země EU.

2. Definice a terminologie

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO)

Výchova, osvěta a vzdělávání se provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách. (*Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, §16*)

Udržitelný rozvoj

Principy (trvale) udržitelného rozvoje formulovala ministerská předsedkyně Norska G.H. Brundtlandová v roce 1987:

Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti bez ohrožování možností budoucích generací uspokojovat své vlastní potřeby. Je v podstatě procesem změn, ve kterém jsou využívání zdrojů, orientace vývoje technologií a transformace institucí zaměřeny na harmonické zvyšování současného i budoucího potenciálu uspokojování lidských potřeb a aspirací. (*Brundtland G.H.: Our Common Future, Oxford University Press, Oxford, 1987*)

Na principech udržitelného rozvoje je založen Pátý akční program Evropského společenství pro období 1993-2000. Cílem je např. snížení znečišťování ovzduší, minimalizace produkce odpadů a podpora jejich recyklace, podpora využívání druhotných surovin a ekonomických nástrojů politiky životního prostředí. (*Pátý akční program Evropského společenství pro období 1993-2000*) V současnosti je přijímán Šestý akční program Evropského společenství s obdobnými principy.

V českém právním řádu je (trvale) udržitelný rozvoj definován v zákonu č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i

budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů. (*Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, § 6*).

Informování veřejnosti

Směrnice č. 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí ukládá zajistit veřejnosti volný přístup k informacím o životním prostředí v institucích placených z veřejných prostředků. Informace o životním prostředí mají být k dispozici veřejnosti na požádání v určitém termínu. Směrnice je plně transponována do české legislativy zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, kde je definován obsah termínu informace o životním prostředí. (*Směrnice č. 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí*)

Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí vymezuje pojmy, které do této oblasti spadají. Jsou to především informace o stavu životního prostředí a jeho složkách, o příčinách a důsledcích tohoto stavu, o připravovaných činnostech, které by mohly vést ke změně stavu životního prostředí, o správních řízeních, o ekonomických a finančních analýzách použitých v rozhodování, o mezinárodních závazcích atd.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím stanoví podmínky pro výkon zaručeného práva veřejnosti na informace v působnosti veřejné správy ve shodě s článkem 17 Listiny základních práv a svobod.

Ochrana životního prostředí

Ochrana životního prostředí zahrnuje činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku. (*Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, § 9*)

3. VÝCHODISKA

Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice vychází z platných právních norem, vládních usnesení, novelizované Státní politiky životního prostředí, mezinárodních závazků, kterými je Česká republika vázána a z předpisů Evropské unie.

Jsou to především:

- Agenda 21, zvláště kapitola 36 (Podpora vzdělávání, veřejného povědomí a odborného školení)
- Směrnice č. 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí
- Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (Aarhuská úmluva, červen 1998)
- Agenda 2000 (Evropská komise, Náročné úkoly rozšíření)
- Politika, stav a vývoj životního prostředí České republiky (dokument OECD, duben 1999)
- Národní program přípravy České republiky na přijetí do Evropské unie (MŽP, červen 1999)
- Souhrnná koncepce resortu pro osvětu, vzdělávání, výchovu a informování veřejnosti v záležitostech životního prostředí (MŽP, Praha, červen 1999)
- Meziresortní dohoda o spolupráci v oblasti environmentální osvěty, vzdělávání a výchovy mezi Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ze

dne 8. 12. 1999

- implementace předpisů EU a dalších závazků ČR souvisejících se SP EVVO ČR:
- Nařízení Evropské rady č. 1257/1999, o podporování rozvoje venkova prostřednictvím Evropského orientačního a záručního fondu pro zemědělství (EAGGF) – kapitola III Výcvik, článek 9, týkající se podpory odborného výcviku farmářů a pracovníků v lesním hospodářství při uplatňování praktik na ochranu životního prostředí, zachování a rozvoj krajiny, zlepšení ekologických nebo sociálních funkcí lesů,
- Směrnice č. 91/676/EHS, k ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů – článek 4 pojednávající mj. o zpracování programů školicích a informačních opatření pro zemědělce k rozšiřování pravidel správné zemědělské praxe v zemědělství,
- Protokol k Úmluvě o dálkovém znečištění ovzduší přesahujícím hranice států z r. 1979 o snižování acidifikace, eutrofizace a tvorby přízemního ozónu (např. Příloha IX týkající se vydání a rozšíření poradenského kodexu správné zemědělské praxe pro omezování emisí amoniaku), podepsaný ČR koncem r. 1999.
- a legislativní nástroje (viz kapitola 5.2.1.).

4. SOUČASNÝ STAV

Populace ČR není dostatečně informována o principech (trvale) udržitelného rozvoje a není ani dostatečně připravena na jejich uplatňování v praxi (vyplývá též z dokumentu Agenda 2000).

Zajištění EVVO ze strany státu

Veřejná správa

Ministerstvo životního prostředí v rámci své kompetenční působnosti koordinuje spolupráci ministerstev a jiných partnerských organizací, včetně nestátních institucí, na základě usnesení vlády České republiky č. 232/1992, ke strategii státní podpory ekologické výchovy na 90. léta.

Současné potřeby EVVO jakožto významného nástroje ochrany životního prostředí nejsou ze strany veřejné správy dostatečně zabezpečeny. Ukončením některých činností státní správy v oblasti životního prostředí se pokrývají potřeby vznikající v důsledku implementace směrnic ES, nevzniká ale volná perso-nální kapacita pro oblast EVVO.

Ministerstvo životního prostředí proto postupně vytváří podmínky směřující k systematické podpoře environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Za významný výchozí dokument můžeme považovat Souhrnnou koncepci resortu pro osvětu, vzdělávání, výchovu a informování veřejnosti v záležitostech životního prostředí. Koncepce je základním programem MŽP k zabezpečení celé oblasti environmentální osvěty, vzdělávání a výchovy.

Postupně dosahované kroky k vytvoření podmínek pro EVVO v ČR:

- podíl ČR na úkolech vztahujících se mj. i k EVVO při přípravných jednáních k Aarhuské úmluvě (MŽP),
- metodické řízení pracovníků pověřených EVVO na RŽP OkÚ (příp. i ObÚ) a pořádání pracovních seminářů (MŽP). Semináře a přímý styk s těmito pracovníky okresních úřadů jsou pro MŽP zpětnou vazbou o stavu EVVO v praxi (po zavedení reformy veřejné správy bude tento úkol zaměřen na kraje a obce),
- cílená spolupráce s odbornými ústavy řízenými veřejnou správou (příslušná ministerstva),
- činnost resortního týmu environmentálního vzdělávání a výchovy při MŠMT,

- resortní výběrová řízení o dotace pro občanská sdružení s tématy EVVO (MŽP, MŠMT, MMR, MZe, MK, MZ a některá další ministerstva, magistráty měst a okresní úřady),
- podpora určitých významných mezinárodních environmentálně vzdělávacích projektů (MŽP, MŠMT, MMR, MZe, MZ),
- zpracování, vydání a využívání rešerše o zabezpečení environmentální osvěty, vzdělávání a výchovy v různých zemích světa, především v zemích Evropské unie (MŽP),
- činnost ustavené meziresortní pracovní skupiny ke zpracování Státního programu EVVO ČR při MŽP a spolupráce mezi ministerstvy a jimi řízenými resorty,
- spolupráce s NNO, zaměřenými na činnosti v EVVO, především se Sdružením středisek ekologické výchovy Pavučina a Centry ekologické výchovy Českého svazu ochránců přírody (ČSOP).

Školství

Do českých škol se výchova k ochraně přírody a poté šířeji pojatá výchova k péči o životní prostředí prosazovala pod vlivem světových událostí od sedmdesátých let. V osmdesátých letech se ujalo označení ekologická výchova zdůrazňující uplatňování ekologických aspektů ve vzdělávání. V totalitním období byl rozpracováván systém ekologické výchovy v řadě projektů mj. pro UNESCO, avšak výsledky nebyly v ČR využity v praxi.

V současné době jsou požadavky na environmentální vzdělávání zahrnuty v obecné rovině do většiny základních pedagogických dokumentů a ovlivnily i tvorbu učebnic některých předmětů, zejména přírodovědy, vlastivědy, přírodopisu, zeměpisu a občanské výchovy.

Nověji užívaný pojem "udržitelný rozvoj" pronikl do pedagogických dokumentů a učebnic jen částečně. Problémem zůstává propojení rozptýlených poznatků a utváření integrovaného pohledu na problematiku.

MŠMT koordinuje programy výzkumu a vývoje financované z rozpočtové kapitoly MŠMT. Koordinuje mezinárodní spolupráci ve výzkumných a vzdělávacích programech společně s příslušnými ministerstvy v souladu s Národní politikou výzkumu a vývoje a zabezpečuje i rozvoj metod vzdělávání a výchovy.

Významnou roli při prosazování environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty do škol všech stupňů hrají NNO a jejich specializovaná zařízení (centra a střediska ekologické výchovy). Jsou zčásti podporována ministerstvy životního prostředí a školství, mládeže a tělovýchovy, ale není doceněna možnost zahrnutí a využívání center a středisek ekologické výchovy (CEV/SEV) jejich výukových programů pro školy, školních ekologických projektů apod.

Doporučení konference států OECD "Environmentální vzdělávání na cestě k udržitelnému rozvoji" organizovaná prostřednictvím ENSI (Environment and School Initiatives) v roce 1998 v Linci předpokládá jednak podporu státních orgánů, jednak zdůrazňuje všestrannou iniciativu a samostatnost škol a jejich vzájemnou spolupráci v této oblasti.

Klíčovým a limitujícím problémem environmentálního vzdělávání a výchovy je nedostačující připravenost většiny pedagogických pracovníků. Jen zřídka se objevují kurzy a semináře zahrnující nejen studium ekologie či životního prostředí, ale i didaktiku environmentálního vzdělávání a výchovy. Tento stav se významně odlišuje od stavu v některých jiných evropských zemích.

Environmentální vzdělávání a osvěta v podnikové sféře

Podniková sféra je jedním z rozhodujících spolutvůrců stavu životního prostředí a v nedávné

minulosti se zásadním způsobem podílela na jeho podstatném zlepšení v rozsahu a v termínech, které nemají v Evropě obdoby. Významnou úlohu sehrála ministerstva životního prostředí a průmyslu a obchodu a jejich vzájemná spolupráce. Investice podnikové sféry do ochrany životního prostředí, které byly vyvolány novou environmentální legislativou z počátku 90. let, převyšovaly veřejné investice, jejichž podíl postupně klesal.

V tomto období se také ve velmi vysoké míře prosadilo právní povědomí o nutnosti ochrany životního prostředí. Svou zásluhu mají i komerční osvětové a vzdělávací aktivity a informační činnost konzultantů a dodavatelů environmentálních technologií, kteří uchopili téma ochrany životního prostředí jako svou podnikatelskou příležitost. Pozitivní roli přitom sehrála různá sdružení orientovaná na problematiku vztahů podnikání k životnímu prostředí, zaváděním nových standardů, pomocí podnikům a publikováním a propagací výsledků pilotních projektů. Také mezinárodní programy (zejména PHARE a USAID) zvýšily povědomí o možnostech pozitivních environmentálních vazeb průmyslu a společnosti. Byla provedena řada odborných školení konzultantů, malých i středních firem v ochraně životního prostředí, byly requalifikovány a doškoleny větší počty osob než ve státní sféře a některé prosperující podniky již dnes přecházejí na systém evropských standardů.

EVVO veřejnosti

Na environmentální osvětě veřejnosti se podílejí instituce státní správy v oblasti životního prostředí (MŽP, okresní úřady, správy NP a CHKO) a některé další instituce, např. vysoké školy, odborné vědecké ústavy, zdravotnická nebo osvětová a kulturně vzdělávací zařízení a další. Významnou roli také hrají nestátní neziskové organizace, především občanská sdružení nebo specializované profesní svazy a společnosti a jejich environmentální, zemědělská nebo zdravotnická poradenská zařízení. Na osvětě veřejnosti pracovaly a účinně pracují i specializované firmy v ochraně životního prostředí (v oblasti odpadového hospodářství, energetice atp.) Velký důraz je v současné době kladen na zapojování veřejnosti do rozhodování v záležitostech životního prostředí a komunitní spolupráci a na vzdělávací programy zaměřené na zdravý životní styl.

Knihovny, muzea, hvězdárny a planetária, kulturní domy, zoologické a botanické zahrady, turistická aj. osvětová, kulturní a informační zařízení patří mezi významné integrální prvky infrastruktury vzdělávání s primární rolí v oblasti celoživotního vzdělávání a sebevzdělávání.

V materiálním, technickém, finančním i personálním vybavení jsou značné rozdíly a nedostačují plnohodnotnému zabezpečení úkolů, zejména na okresní a nižších úrovních. Občanská sdružení specializovaná přímo na EVVO, případně orientovaná na ochranu životního prostředí nebo ochranu přírody, zajišťují věcně i finančně údržbu a provoz vlastních nebo pronajatých objektů a zařízení. Neexistence investičních prostředků má ve většině případů za následek trvalé postupné narůstání problémů. Současné majetkoprávní vztahy komplikují získávání investičních prostředků na modernizaci, údržbu a provoz těchto zařízení také z nestátních zdrojů. Sdružení jsou nucena opticky zdvojit prostředky a z ušetřených peněz hradit vlastní provoz.

Veřejné sdělovací prostředky se environmentální osvětě věnují nedostatečně, a to i ve veřejnoprávních institucích. Tato situace, vzniklá nejen vinou novinářů, se podílí na nízkém a deformovaném environmentálním povědomí celé populace.

5. obecné cíle a nástroje

Strategickým cílem SP EVVO ČR je praktické uplatňování principů (trvale) udržitelného rozvoje v celé výchovně vzdělávací struktuře společnosti.

5.1. cíle

Vybudovat komplexní fungující systém environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice, který se pozitivně projeví v šetrnějším přístupu společnosti k životnímu prostředí, a v důsledku toho také snížením nutných nákladů na životní prostředí a zapojení veřejnosti do řešení a odstraňování problémů životního prostředí.

- Zabezpečit odpovědnost za realizaci EVVO ve státní správě na všech úrovních řízení a ve všech resortech.
- Zabezpečit systematickou a komplexní implementaci environmentálních aspektů do vzdělávacích programů na všech úrovních školství, včetně vysokých škol.
- Vytvářet efektivní regionální systémy EVVO a vyhodnocovat jejich účinnost.
- Podporovat místní správy v jejich výchovně vzdělávacích a osvětových aktivitách na poli životního prostředí a (trvale) udržitelného rozvoje.
- Podporovat environmentální programy rekvalifikace zaměstnanců i nezaměstnaných.
- Podporovat vytváření nových pracovních příležitostí v oblasti životního prostředí.
- Podporovat environmentálně zaměřené programy ke zvyšování a rozšiřování kvalifikace apod.
- Podporovat a motivovat environmentálně vzdělávací a osvětové aktivity a trendy v podnikové sféře.
- Zajistit přístupnost informací a poradenství o životním prostředí pro širokou veřejnost a možnost účasti na rozhodování v záležitostech životního prostředí.
- Podporovat a motivovat spolupráci odborných institucí a dalších subjektů při realizaci EVVO.
- Podporovat výzkum a vývoj v oblasti EVVO.
- Zajistit potřebné finanční prostředky v rozpočtech veřejné správy na všech úrovních nejméně ve výši 0,05 % HDP České republiky.

5.2. NÁSTROJE

5.2.1. legislativní nástroje

- zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí,
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,
- zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí (EIA),
- zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí,
- zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím,
- zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákony a související právní normy uvedené v příloze č. 2,
- usnesení vlády ke SP EVVO ČR a související příloha - Akční plán SP EVVO ČR

5.2.2. ekonomické nástroje

Finanční prostředky nezbytné pro zabezpečení SP EVVO a ekonomické stimulatory (např. změny v daních, odvody, poplatky, pokuty atd.)

- vnitřní zdroje
- v rámci vlastních rozpočtů resortů,

- racionalizační opatření resortů,
- státní fondy;
- mimořádné zdroje
- v rámci návrhu státního rozpočtu;
- fiskální politika státu
- navodit podmínky stimulace podnikové sféry,
- ekologická daňová reforma;
- zahraniční zdroje
- probíhající programy,
- iniciace nových programů.

Další finanční zdroje na regionální, okresní a místní úrovni

- slučování prostředků z různých zdrojů
- jiné zdroje (české i zahraniční)
- vyhledávání sponzorů,
- využívání prostředků nadací,
- aj.

5.2.3. institucionální nástroje

Státní i veřejné

- meziresortní pracovní skupina - konzultační orgán při MŽP,
- síť pracovníků ministerstev zodpovědných za EVVO,
- školy všech úrovní a typů,
- resortní pracovní skupiny (MŠMT a další),
- síť pracovníků EVVO regionálních resortních center,
- organizace řízené ministerstvy a veřejnou správou,
- centrální vzdělávací institut pro veřejnou správu s úkoly zahrnutými do SP EVVO ČR a Akčního plánu,
- informační střediska pro veřejnost, knihovny a videotéky,
- síť center a středisek ekologické výchovy (CEV/SEV) a ostatních nestátních neziskových organizací aktivních v EVVO,
- zooparky, stanice pro handicapované živočichy, botanické zahrady a biologické stanice,
- informační, návštěvnická a vzdělávací centra NP a CHKO,
- střediska volného času (SVČ) a domy dětí a mládeže (DDM), knihovny, muzea, hvězdárny a planetária, ekologické farmy přístupné veřejnosti (včetně možnosti pobytu) aj. osvětová a kulturně vzdělávací zařízení aplikující v praxi EVVO,
- regionální a místní systémy EVVO v úzké spolupráci pracovníků krajských / okresních úřadů pověřených odpovědností za EVVO s místně příslušnými orgány vykonávajícími státní správu, s NNO a s obecními informačními středisky pro veřejnost, školami a dalšími partnery činnými v EVVO.

Provoz jiných speciálních zařízení

- organizace provozující telefonické nebo korespondenční environmentální poradenství (včetně Internetu),
- organizace provozující servery a portály s metainformační náplní na WWW, včetně statistických údajů,
- specializovaná knihkupectví a knihovny zaměřené na environmentální literaturu,
- turistická aj. informační zařízení,
- některá církevní zařízení.

5.2.4. informační a dobrovolné nástroje

- výroční zprávy podniků, institucí, NNO atp.,
- dobrovolné dohody, dobrovolné aktivity (environmentální audit, program ekologicky šetrný výrobek apod.),
- charty, kodexy (např. Kodex správné zemědělské praxe),
- veřejné sdělovací prostředky,
- informační systémy veřejné správy (IS VS),
- www a wap stránky,
- kampaně.

6. Veřejná správa

6.1. Cíle

- Zabezpečit odpovídající vzdělanost a informovanost zaměstnanců všech resortů a všech stupňů veřejné správy v problematice životního prostředí.
- Zabezpečit ekologicky šetrné chování a postoje zaměstnanců veřejné správy během pracovního procesu, zabezpečit provoz úřadů šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje, tzn. např. racionálně užívat energie, vodu, šetřit kancelářskými potřebami, používat recyklované výrobky a další. V případě starých budov zavádět potřebná opatření při rekonstrukcích a opravách.
- Zabezpečit systematické a účinné informování, zapojování a aktivní ovlivňování veřejnosti směřující k ekologicky šetrnému chování.
- Zajistit otevřenou spolupráci veřejné správy s dalšími subjekty, které zabezpečují nebo mají vliv na EVVO.
- Zabezpečit spolupráci se zahraničními partnery.

6.2. Cílové skupiny

- zaměstnanci ústředních orgánů a jimi přímo řízených organizací,
- zaměstnanci krajských orgánů a jimi přímo řízených organizací,
- zaměstnanci okresních úřadů a jimi přímo řízených organizací,
- zaměstnanci obcí a jimi řízených organizací,
- členové volených zastupitelstev na všech úrovních.

6.3. Aktivity

- Vzdělávací systém

Vytvářet diferencované modelové vzdělávací programy - pro různé profesní skupiny zaměstnanců, pro jednotlivé cílové skupiny veřejné správy.

Aktualizovat programy podle reálného stavu životního prostředí. Vést databanku vzdělávacích programů včetně informací o kvalifikaci lektorů.

Stanovovat prioritní úkoly ochrany životního prostředí a informuje o nich vhodnou formou ostatní ministerstva.

Príslušná ministerstva zabezpečí rozpracování modelových vzdělávacích programů pro svůj resort a zajistí environmentální vzdělávání svých zaměstnanců.

- Zabezpečit provoz svých úřadů šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje (ekologicky šetrný provoz budov, motivování pracovníků k ekologicky šetrnému chování, zavádění ekomanagementu a ekoauditů, ekologicky šetrné postupy).
- Na jednotlivých úrovních vytvářet systém EVVO – ústřední, regionální, okresní, místní, zabezpečující koncepční provázanost SP EVVO ČR.

6.4. Úkoly

6.4.1. na ústřední úrovni

Ve všech příslušných ministerstvech a jimi řízených resortech

- zabezpečit vzdělávání zaměstnanců dle modelových vzdělávacích programů,
- zabezpečit doškolení zaměstnanců a průběžné informování pracovníků dle aktuálních problémů životního prostředí,
- zabezpečit v přímo řízených organizacích vzdělávání zaměstnanců,
- zabezpečit koordinaci a řízení vzdělávání pracovníků ve veřejné správě a aktualizaci vzdělávacích programů prostřednictvím centrálního vzdělávacího institutu,
- podporovat výzkum specializovaný na oblasti EVVO a jeho aplikaci v praxi,
- zabezpečit komunikaci s veřejností a její osvětu (s důrazem na zpětnou vazbu),
- podporovat zapojování veřejnosti do řešení problémů životního prostředí,
- zabezpečit legislativní, metodickou a dotační podporu i vytváření nových možností podpory projektů EVVO předkládaných nestátními neziskovými organizacemi,
- koordinovat zabezpečení EVVO v přímo řízených organizacích,
- zabezpečit provoz úřadů včetně řízených organizací šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje,
- zabezpečit koordinaci se zahraničními a mezinárodními programy EVVO.

6.4.2. na regionální úrovni

- zpracovat regionální koncepci EVVO,
- vytvořit regionální efektivní systém EVVO, spolupracovat s jednotlivými subjekty EVVO (školská zařízení, nestátní neziskové organizace, CEV/SEV, regionální rozvojové agentury aj.),
- podporovat procesy místních Agend 21 v rámci regionu, zajistit přenos zkušeností z jiných regionů a ze zahraničí,
- vytvořit stálou koordinační skupinu pro EVVO (zástupci různých sektorů a resortů na regionální úrovni),
- zabezpečit vzdělávání zaměstnanců regionálního úřadu a ostatních profesionálů i dobrovolníků v síti EVVO,
- seznamovat zastupitele se vzdělávacími programy o životním prostředí,
- zpracovat regionální programy pro EVVO a využívat celostátních a mezinárodních programů (EU, příhraniční spolupráce, jiné), získávat alternativní finanční zdroje podle možností,
- zabezpečit komunikaci s veřejností a její informovanost s důrazem na zpětnou vazbu,
- podporovat zapojování veřejnosti do řešení problémů životního prostředí,
- spolupracovat s ostatními úrovněmi veřejné správy, zajistit přenos zkušeností a informací,
- metodicky vést nižší úrovně veřejné správy (okresy, obce), poskytovat informace z

mezinárodní a národní úrovni, zpracovávat metodické a informační materiály pro nižší stupně veřejné správy a spolupracující subjekty,

- zajišťovat spolupráci se zahraničními partnery,
- zabezpečit provoz úřadů včetně podřízených organizací šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje.

6.4.3. na okresní úrovni

- zpracovat koncepci EVVO,
- vytvořit okresní systém EVVO, spolupracovat s jednotlivými subjekty EVVO (CEV/SEV, školská zařízení, občanská sdružení aj.),
- podporovat procesy místních Agend 21 v rámci okresu, zajišťovat přenos zkušeností z jiných okresů, regionů a mezi obcemi okresu,
- vytvořit stálé koordinační skupiny pro EVVO (zástupci různých sektorů a resortů na okresní úrovni),
- zabezpečit vzdělávání zaměstnanců okresního úřadu a ostatních profesionálů i dobrovolníků v síti EVVO,
- využívat mezinárodních, celostátních a regionálních programů, získávat alternativní finanční zdroje podle možností,
- zabezpečit komunikaci s veřejností a její informovanost s důrazem na zpětnou vazbu,
- podporovat zapojování veřejnosti do řešení problémů životního prostředí,
- spolupracovat s ostatními úrovněmi veřejné správy, zajistit přenos zkušeností a informací,
- metodicky vést obce a spolupracující subjekty, poskytovat informace z mezinárodní, národní a regionální úrovně, zpracovávat metodické materiály,
- zabezpečit provoz úřadů včetně podřízených organizací šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje,
- zabezpečit spolupráci se zahraničními partnery.

6.4.4. na místní úrovni I – v pověřených obecních úřadech

- vytvořit koncepci EVVO v obci, iniciovat její začlenění do politického programu rady obce, zabezpečit její pravidelnou aktualizaci,
- vytvořit poradní orgán (pracovní skupiny) pro spolupráci při realizaci Státního programu EVVO v obci,
- zabezpečit doškolení pracovníků pro EVVO v obecním úřadě a místních institucích, zabývajících se EVVO,
- zabezpečit aktivní spolupráci mezi státní správou, samosprávou, nestátními organizacemi a institucemi včetně podnikatelských subjektů při řešení problémů životního prostředí obce,
- zabezpečit kontakty s okresní, resp. krajskou úrovní, výměnu zkušeností a informací,
- vytvořit místní funkční systém EVVO,
- podporovat místní nestátní neziskové organizace zabývající se EVVO a jejich projekty podle platné legislativy,
- hledat lokální zdroje pro financování EVVO,
- spolupracovat se školami v obci, poskytovat informace, podporovat školní projekty a zapojovat školy do řešení obecních projektů na zlepšení životního prostředí,
- iniciovat a koordinovat proces místní Agendy 21,
- podporovat zapojování veřejnosti do řešení problémů životního prostředí
- zabezpečit provoz úřadů včetně řízených organizací šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje.

6.4.5. na místní úrovni II - doporučení pro ostatní obecní úřady

- zabezpečit osvětu občanů v otázkách životního prostředí s cílem povzbudit jejich chování

příznivé k životnímu prostředí,

- zabezpečit vzdělávání zastupitelů v otázkách životního prostředí s důrazem na principy (trvale) udržitelného rozvoje,
- důsledně uplatňovat principy (trvale) udržitelného rozvoje při plánování i realizaci činností v obci,
- podporovat zapojování veřejnosti do řešení problémů životního prostředí,
- začlenit EVVO do rozvojového programu obce,
- zpracovat vlastní akční plán EVVO,
- využívat metodických a informačních zdrojů EVVO na vyšších úrovních veřejné správy a spolupracovat s dalšími sektory a organizacemi a institucemi (CEV/SEV, školy, podniky a další),
- podporovat místní aktivity EVVO v neziskových organizacích,
- podporovat projekty typu Zdravé město, Program obnovy venkova, Program péče o krajinu a další zaměřené na zlepšení kvality života a životního prostředí v obci,
- umožnit profesní vzdělávání pracovníků EVVO,
- stanovit osobu zodpovědnou za EVVO.

7. DĚTI , MLÁDEŽ, pedagogičtí a odborní pracovníci

7.1. Cíle

Základním cílem environmentálního vzdělávání a výchovy další generace je naučit ji žít podle principů (trvale) udržitelného rozvoje.

To znamená

- vytvořit dětem a mládeži základní podmínky pro získávání dovedností a znalostí o zákonitostech biosféry, o vztazích člověka a prostředí, o vývoji a problémech současné civilizace i o možnostech a způsobech jejich řešení,
- zdůrazňovat souvislosti mezi poznatky a domýšlet možné důsledky jednání a chování a programově utvářet postoje k osobní odpovědnosti za stav životního prostředí,
- pěstovat dovednosti a návyky žádoucího jednání a chování v přírodním prostředí,
- působit na utváření názorů, postojů, hierarchii životních hodnot, životní styl, na pochopení kvality života,
- rozvíjet úctu a cit k živé i neživé přírodě a jedinečnosti života na Zemi,
- motivovat k aktivnímu zapojení do péče o životní prostředí.

V profesní přípravě

- v různých pracovních činnostech respektovat a tvořivě rozvíjet přístupy pro (trvale) udržitelný rozvoj,
- připravovat specialisty zaměřené na péči o životní prostředí, na EVVO a vést je k hledání cest a prosazování (trvale) udržitelného rozvoje.

Environmentální vzdělávání a výchova musí být nedílnou součástí všeobecného vzdělávání i odborné přípravy v celém školském systému. Zároveň a ve vzájemných návaznostech musí být zabezpečen rozvoj i v celé mimoškolní oblasti. Představuje dlouhodobý proces, který je součástí celoživotního vzdělávání. Rozhodující význam mají ti, kteří EVVO realizují, tj. učitelé a ostatní pedagogičtí pracovníci, vychovatelé, pečovatelé, sociální pracovníci, lékaři, zdravotníci, NNO a další.

7.2. Oblasti

Oblast je rozdělena na čtyři základní témata. Každé téma se zabývá jinými cílovými skupinami.

7.2.1. Environmentální vzdělávání a výchova dětí a mládeže

Environmentální výchova dětí v předškolním věku

Environmentální vzdělávání a výchova dětí a mládeže základních, středních a vyšších odborných škol

EV vysokoškolských studentů

7.2.2. Příprava odborníků pro péči o životní prostředí a udržitelný rozvoj

Příprava odborníků ve středních školách a ve vyšších odborných školách

Příprava vysokoškolských odborníků

7.2.3. Příprava učitelů a dalších pedagogických pracovníků pro environmentální vzdělávání

7.2.4. Výzkum a vývoj specializovaný na oblast EVVO

7.2.1. Environmentální vzdělávání a výchova dětí a mládeže

Je třeba zdůraznit, že EVVO dětí a mládeže lze účinně ovlivňovat také převážnou část dospělé populace, zejména pokud se týká základních občanských postojů k prostředí a úcty k životu.

Environmentální výchova dětí v předškolním věku

*Výchova dětí předškolního věku je především úkolem **rodiny**. Významně je rozvoj ovlivňován také kvalitou prostředí, v němž vyrůstá, působením dětské literatury, rozhlasového a televizního vysílání, některými osvětovými a kulturně vzdělávacími zařízeními, centry a středisky ekologické výchovy atd.*

Resort školství bude environmentální vzdělávání a výchovu v období předškolního věku ovlivňovat přímo prostřednictvím výchovy dětí v mateřských školách a doporučením spolupráce mateřských škol s výše uvedenými subjekty. Cíle a úkoly budou převážně delegovány na nižší stupně řízení v souvislosti s převodem kompetencí v rámci veřejné správy. Ovlivnění rodiny a malých dětí (0- 4) může včasnou výchovou zajistit MZ z hlediska prenatální péče. MPSV může ovlivnit úroveň výchovy v rodině v rámci svých sociálních programů.

Cíle

Prispět k vytvoření pozitivních vztahů dětí k prostředí, zejména k přírodě a zprostředkovat vytváření dovedností a návyků správného jednání v prostředí. Zajistit práva dítěte na jeho optimální rozvoj v rodinách.

Cílové skupiny

- děti v mateřských školách,
- děti předškolního věku (obecně),
- rodina.

Dílčí úkoly

- začleňovat aspekty environmentálního vzdělávání a výchovy do všech výchovných metod a forem,
- využívat prenatálního a postnatálního poradenství a sociální sítě k ovlivnění rodin,
- využívat prostředí mateřských škol ke spolupráci s rodinami, vytvářet návyky zdravého životního stylu,
- zdůraznit přímé poznávání okolního prostředí, kontakty dětí mezi sebou a s živou přírodou a

vytváření kladného vztahu k přírodnímu prostředí,

- využívat programy center a středisek ekologické výchovy,
- využívat nabídek osvětových a kulturně vzdělávacích institucí, zaměřených na environmentálně laděné programy.

Environmentální vzdělávání a výchova dětí a mládeže základních, středních a vyšších odborných škol

Děti a mládež navštěvující základní školy, střední školy a vyšší odborné školy, ovlivňuje velmi významně nejen škola, ale i mnohá mimoškolní zařízení, v nichž resort školství může environmentální vzdělávání a výchovu ovlivňovat jen nepřímo.

Cíle

Poskytovat všem dětem a mladým lidem v průběhu vzdělávání

- znalosti, dovednosti a návyky potřebné pro ochranu životního prostředí a pochopení principů (trvale) udržitelného rozvoje,
- podmínky pro integraci znalostí zejména uplatňováním praktické metody výuky,
- strukturací učiva a různými aktivitami ovlivňovat způsob myšlení, rozvíjení samostatnosti a tvořivosti, kontakty s okolím i s odbornou praxí a celkový vývoj osobnosti ve smyslu (trvale) udržitelného rozvoje,
- podporovat spolupráci škol s mimoškolní oblastí – s rodinou, s obcí (veřejnou správou), s podniky (důležité zejména u odborných škol), podporovat aktivní péči o životní prostředí, spolupráci s mimoškolními pracovišti environmentálního vzdělávání a výchovy, s NNO, s osvětovými a kulturně vzdělávacími zařízeními, se sdělovacími prostředky.

Cílové skupiny

- žáci základních škol,
- studenti středních odborných škol,
- studenti vyšších odborných škol.

Dílejší úkoly

- informovat učitele a vedoucí pedagogické pracovníky o významu, pojetí a řešení environmentálního vzdělávání a výchovy,
- připravovat relevantní učební dokumenty, metodické náměty a doporučení a učební prostředky (pomůcky),
- podporovat systematické environmentální vzdělávání a výchovu u všech druhů a typů základních, středních a vyšších odborných škol včetně organizačního zajištění,
- zkušenosti ze škol orientovaných na životní prostředí rozšiřovat do celé sítě ostatních škol,
- ovlivňovat prostředí škol, jejich okolí a zabezpečit provoz škol šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje,
- v oblasti ochrany životního prostředí rozvíjet vzájemnou spolupráci škol a jejich spolupráci s mimoškolními zařízeními,
- zvyšovat kvalifikaci učitelů a ostatních pedagogických pracovníků pro environmentální vzdělávání a výchovu,
- zdůrazňovat přímé poznávání prostředí a kontakty s živou přírodou,
- rozšířit využití programů a projektů CEV/SEV, NNO a jiných státních i nestátních subjektů činných v EVVO pro školní i mimoškolní EVVO a vyhlášovat programy k podpoře takové spolupráce.

Environmentální vzdělávání a výchova vysokoškolských studentů

Vysoké školy jako samostatné subjekty řeší výchovu k ochraně životního prostředí podle

vlastní úvahy, ale budou pro ně zpracována určitá doporučení týkající se obsahu, metod, postupů a forem. Aspekt (trvale) udržitelného rozvoje v nich bude prosazován v souvislosti s akreditačním řízením pro jednotlivé studijní programy.

Cíle

Připravovat vysokoškolské odborníky

- s pochopením a citem pro základní principy péče o životní prostředí a (trvale) udržitelný rozvoj,
- schopné aplikovat a tvořivě rozvíjet environmentální aspekty ve své odbornosti,
- schopné týmové spolupráce a vzájemné komunikace,
- schopné podávat informace a podchycovat zájem o principy (trvale) udržitelného rozvoje u ostatních lidí.

Cílové skupiny

studující všech typů vysokých škol,
studující ve všech typech postgraduálního studia.

Dílčí úkoly

ve všech studijních oborech

- zajistit obecné informace týkající se (trvale) udržitelného rozvoje, komplexního pojetí environmentální problematiky a propojení ekonomických, legislativně právních i sociálních nástrojů v zájmu udržitelného rozvoje,
- zajistit oborově odborné znalosti a dovednosti zaměřené k propojení environmentálních aspektů do získávané odborné vysokoškolské kvalifikace,
- rozvíjet schopnosti samostatných přístupů k environmentální problematice,
- podporovat řešení a náležité ohodnocení environmentálního vzdělávání a výchovy v kreditním systému, při zkouškách a v diplomových pracích, podporovat alternativní a mezioborová studia,
- motivovat zvyšování kvalifikace vysokoškolských pedagogů po obsahové i metodické stránce.

7.2.2. Příprava odborníků pro péči o životní prostředí a udržitelný rozvoj

Příprava odborníků ve středních školách a ve vyšších odborných školách

Cíle

- připravit středoškolské odborníky k účasti na řešení různých dílčích environmentálních problémů ve veřejné správě, pro ochranu přírody, EVVO a jiná zaměření podle požadavků praxe,
- zajistit postupnou inovaci a zvyšování kvalifikace získané pregraduálním studiem,
- zajistit podmínky pro změny původního zaměření podle potřeb praxe pro péči o životní prostředí,
- podle požadavků praxe připravovat a podporovat rekvalifikační studia zaměřená k problematice životního prostředí, zejména v regionech s nižší zaměstnaností.

Cílové skupiny

- studující ve středních školách zaměřených k péči o životní prostředí,
- studující ve vyšších odborných školách zaměřených k péči o životní prostředí,
- studující v různých formách dalšího vzdělávání a rekvalifikace odborníků pro péči o životní

prostředí.

Dílčí úkoly

- vycházet z požadavků spojených se vstupem ČR do EU i z požadavků praxe, akceptovat priority kladené v oblasti životního prostředí a udržitelného rozvoje a možnosti uplatnění středoškolských odborníků na trhu práce,
- respektovat rovnováhu mezi všeobecným a oborově specifickým odborným vzděláváním pro péči o životní prostředí,
- zvyšovat kvalitu přípravy i dalšího vzdělávání o životním prostředí, především
 - navazovat kontakty s příslušnými vysokými školami, výměnou zkušeností a spoluprací mezi středními školami a vyššími odbornými školami, s praxí a s odbornými organizacemi,
 - podporovat školní projekty zdůrazňující samostatný přístup studentů k řešení vybraných úkolů, zejména ve vztahu k regionu,
 - vydávat odbornou literaturu, učební pomůcky a zajišťovat dostupné informační zdroje ke stálé inovaci znalostí,
 - vyžadovat zvyšování odborné a metodické úrovně pedagogů.

Příprava vysokoškolských odborníků

Cíle

Připravit

- komplexně zaměřené odborníky pro péči o životní prostředí a rozvíjení teorie a strategie (trvale) udržitelného rozvoje ,
- odborníky specialisty pro ochranu životního prostředí,
- v pregraduální i postgraduální úrovni studia se systematicky věnovat společenským, právním, zdravotním, technickým, ekonomickým i politickým rozměrům trvalé udržitelnosti,
- zajistit soustavu dalšího vzdělávání vysokoškolských odborníků v environmentální problematice,
- zařazovat do vědeckých a výzkumných programů práce mezioborového charakteru péči o životní prostředí,
- orientovat přípravu odborníků na potřeby praxe a s ohledem na standardy v zemích EU.

Cílové skupiny

- vysokoškolští studenti speciálních studijních oborů zaměřených k problematice životního prostředí,
- studující v různých formách dalšího vzdělávání a rekvalifikace vysokoškolských odborníků pro péči o životní prostředí.

Dílčí úkoly

- vycházet z potřeb praxe a z možností uplatnění vysokoškolských odborníků na trhu práce,
- zajišťovat vztahy mezi výukou a rozvojem vědy a výzkumu péče o životní prostředí, stálou inovaci poznatků, aktivizující pedagogické přístupy,
- podporovat vydávání odborných materiálů, organizování pracovních dílen, seminářů, konferencí, rozšiřování informací zaměřených k problematice (trvale) udržitelného rozvoje,
- podněcovat růst odborné a pedagogické úrovně vysokoškolských pedagogů připravujících odborníky pro životní prostředí (stáže, studijní pobyty apod.),
- popularizovat výsledky odborné práce.

7.2.3. Příprava učitelů a dalších pedagogických pracovníků pro environmentální vzdělávání

Rozhodující význam pro realizaci environmentálního vzdělávání všech typů škol i mimoškolních zařízení mají učitelé a další pedagogičtí pracovníci ve všech příslušných resortech, v NNO a v ziskovém sektoru.

Cíl

Začlenit kvalitní přípravu v environmentální tematice při vzdělávání všech pedagogických pracovníků (pro školní i mimoškolní oblast).

Cílové skupiny

- studenti připravující se pro povolání učitele,
- učitelé mateřských, základních a středních škol a vyšších odborných škol,
- pedagogičtí pracovníci připravující učitele pro environmentální vzdělávání a výchovu,
- pedagogičtí pracovníci v mimoškolní výchově,
- řídicí pracovníci ve školství.

Dílčí úkoly

V pregraduální přípravě

- věnovat zvláštní pozornost uplatňování integračních (tj. mezipředmětových) přístupů v environmentálním vzdělávání s ohledem na odborné zaměření pedagoga,
- umožnit získání manažerských znalostí a schopností plánování i koordinace environmentálního vzdělávání v rámci školy,
- připravit pedagogy pro všestranné uplatňování environmentální výchovy a principů (trvale) udržitelného rozvoje na úrovni školy a pro spolupráci s mimoškolní oblastí.

V oblasti dalšího vzdělávání

- průběžně poskytovat nové environmentální informace,
- průběžně nabízet nové formy a metody práce i didaktické postupy použitelné v environmentálním vzdělávání a výchově,
- umožňovat učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům výměnu zkušeností v rámci České republiky i se zahraničím,
- vytvořit systém celoživotního vzdělávání učitelů a dalších pedagogických pracovníků, který formou otevřené nabídky umožní především učitelům různých specializací průběžně se seznamovat s principy (trvale) udržitelného rozvoje a s ochranou životního prostředí.

7.2.4. Výzkum a vývoj specializovaný na EVVO

V souladu s environmentálními aspekty Národní politiky výzkumu a vývoje v ČR vytvářet vzdělávací, výchovné a osvětové programy, doplňované o nejnovější poznatky tuzemského i zahraničního výzkumu a vývoje v ochraně a tvorbě životního prostředí.

Cíle

Zvyšovat úroveň environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty ve vzdělávacích a osvětových programech, v postupech a pomůckách pro vzdělávání a osvětu uplatňovat výsledky výzkumu a vývoje v ochraně a tvorbě životního prostředí.

Cílové skupiny

- výzkumní pracovníci a výzkumná pracoviště zabývající se výzkumem a vývojem

vzdělávacích, výchovných a osvětových postupů,

- pedagogičtí pracovníci připravující učitele pro environmentální vzdělávání a výchovu,
- metodici environmentální osvěty,
- navrhovatelé (autoři) příslušných vzdělávacích a osvětových programů, učebnic a dalších pomůcek.

Dílčí úkoly

Ve zdokonalování vzdělávacích, výchovných a osvětových metod a postupů

- specifický výzkum a vývoj vzdělávacích, výchovných a osvětových postupů v EVVO.

V aplikaci nových poznatků výzkumu a vývoje o životním prostředí do příslušných vzdělávacích a osvětových programů a aktivit

- zvýšit dostupnost informací o výsledcích výzkumu a vývoje v oblasti ochrany a tvorby životního prostředí podporovaných ze státního rozpočtu ČR i v zahraničí,
- zainteresovat navrhovatele (autory) vzdělávacích a osvětových programů a dalších pomůcek na aplikaci nových poznatků výzkumu a vývoje.

8. Environmentální vzdělávání a osvěta V podnikové sféře

Specifické postavení v systému státem usměrňovaného environmentálního vzdělávání a osvěty mají cílové skupiny v podnikové sféře. Základním rozdílem mezi ostatními sférami působení EVVO a podnikovou sférou je nutnost nenarušovat konkurenční prostředí přímými státem podporovanými aktivitami.

Pro cílené ovlivnění podnikové sféry je třeba položit důraz na podporu motivace, nepřímé ovlivňování, odstupňované informační, osvětové a propagační aktivity a na vytváření podmínek pro dobrovolné aktivity environmentálního vzdělávání a osvěty různých subjektů pro podnikovou sféru.

8.1. Cíle

Vzhledem k potřebám České republiky a k deklarovaným prioritám Evropské unie je důležité napomáhat environmentální vzdělanosti pracovníků i managementu při ochraně životního prostředí a současně podporovat konkurenceschopnost našich podniků na zahraničních trzích. Prostředkem může být orientace na národní i mezinárodní programy šetrné výroby a certifikace výroby, výrobků a služeb.

Cílem je dosažení vyššího právního i odborného povědomí zástupců podniků o otázkách ochrany přírody a životního prostředí (ve smyslu preventivním) a zvýšení komunikace se státními organizacemi i veřejností (ve smyslu veřejné kontroly a informační otevřenosti). Je třeba koncentrovat se na spolupráci se subjekty zaměřenými na podnikovou sféru (oborové organizace, organizace výrobců, dovozců, prvovýrobců) bez ohledu na produkty a velikost podniku.

8.2. Cílové skupiny

vrcholový management podniků,
střední management podniků,
zaměstnanci podniků.
odborové svazy a profesní organizace.

8.3. Aktivity

Podporovat informační služby pro podniky v problematice přidružení ČR k EU, o zavádění nových environmentálních přístupů a jejich připravované implementaci v ČR a o příležitostech, které tyto postupy nabízejí, o efektivitě podnikání aj.

Zapojit environmentální vzdělávání a osvětu do programů, na kterých vláda již vyjádřila svůj zájem (nebo kde se tak dá očekávat vzhledem ke strategii Státní politiky životního prostředí a Aproximační strategii ČR).

Podchytit a podporovat, případně zvýhodnit některou z možností (propagačně, daňově, úvěrově, atd.) podniky naplňující a překračující mezinárodní standardy kvality a zároveň produkují některé výrobky nebo technologie vyhovující státní politice životního prostředí. Navázat funkční spolupráci s odborovými organizacemi zaměstnanců a v těchto organizacích podporovat informace o životním prostředí a rozvoj environmentálního vzdělávání a osvěty. Šířit informace o výrobě a šetrné výrobě a spotřebě k životnímu prostředí a podporovat všechny aktivity směřující ke zlepšení pracovního prostředí, provozů šetrných k životnímu prostředí a šetřících přírodní zdroje, spoluzodpovědnosti pracovníků za šetrnost a preventivní dodržování technologických norem a postupů.

Prostřednictvím odborných a profesních svazů podporovat šíření etických norem a pravidel o podnikání v souladu s požadavky na ochranu životního prostředí a předběžnou prevenci.

Vytvářet a propagovat registr environmentálně šetrných výrobců, výrobků a provozů a zvýhodňovat subjekty z registru při vývozu i při podnikatelské činnosti způsobem zvyšujícím jejich komparativní výhody na trhu.

8.3.1. Okruhy aktivit

Národní program zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Program EMAS).

Národní program čistší produkce.

Integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC), nejlepší dostupné techniky (BAT) a registr informací o znečišťování (IRZ/EPER).

Registr environmentálně šetrných výrobků, provozů a technologií.

Úspory energií a podpora alternativních zdrojů energií.

Prodloužená odpovědnost výrobce za výrobek, environmentální bezpečnost výrobku.

Program ekologicky šetrný výrobek.

Ekologické zemědělství.

Podpora ekologických a přírodě šetrných technologií v lesním hospodářství, zajištění mimoprodukčních funkcí lesa – program péče o krajinu.

Kodex správné hospodářské praxe v zemědělství.

Podpora mimoprodukčních funkcí zemědělství.

Agro-environmentální programy.

Hodnocení a řízení rizik - EIA, program sanací.

Vazby na další pilíře udržitelného rozvoje.

Spolupráce s odborovými svazy a profesními organizacemi.

Ekoeffektivní ekonomická strategie (tzv. dvojí výhra).

Vyjednané a vyvážené dohody o nadstandardních přístupech ve specifikovaných v oblastech vztahu podnikání a životního prostředí.

8.3.2. Doporučené aktivity a metody

Povzbuzovat podniky k širšímu zapojování veřejnosti do rozhodování o plánovaných aktivitách.

Podporovat aktivity podniků a jejich sdružení směřující k jejich větší informační otevřenosti.

Odborně podporovat informační kampaně ve sdělovacích prostředcích (masmédiích) pro podnikovou sféru a odborové organizace a o jednání podnikové sféry,

- vyzdvihování pozitivních příkladů a varování negativními případy,
- povzbuzování k podávání co nejotevřenějších podnikových zpráv o vlivu na životní prostředí,
- návaznosti na regionální rozvojové strategie a plány
- vyjednávání dohody o nadstandardních přístupech ve specifikovaných oblastech.
- informování samospráv o environmentálních aktivitách podniků, metodách jejich sledování o možnostech jejich vyhodnocování a podporovat spolupráci obec - podnik.
- dobrovolné dohody a dohody “o dobrém sousedství”
- orientace environmentálního vzdělávání a osvěty na odborové zaměstnanecké a profesní organizace
- odborná podpora specializovaných časopisů, programů v rozhlasu a TV, na Internetu, šíření informací o registru šetrných firem a výrobků.
- spolupráce na podpoře motivujících a konsensus vytvářejících aktivit v podnikové sféře (kulaté stoly, společné pracovní skupiny)
- ekonomické stimulační, podpory zemědělců, investiční pobídky, úvěrová a vývozní zvýhodnění apod.
- podpora nabídky cílených vzdělávacích a informačních programů o technických a manažerských možnostech ochrany životního prostředí
- podpora nabídky cílených rekvalifikačních programů v technické a manažerské ochraně životního prostředí a programů na preventivní vzdělávání odborů.

9. Informace, osvěta a poradenství pro veřejnost

9.1. Cíle

Vytvořit nabídku aktivit podporujících a ovlivňujících zájem a povědomí veřejnosti o životním prostředí a jeho problémech. Každému občanu podávat odpovědně a výhradně pravdivá prověřená sdělení, zpřístupnit objektivní a všestranné informace o životním prostředí, ekologických problémech a jejich řešení, výrobcích a jejich vztahu k životnímu prostředí tak, aby se mohl uvědoměle a kvalifikovaně rozhodovat ve prospěch trvale udržitelných modelů. Zabezpečit úplné povědomí veřejnosti o právu životního prostředí a podporovat široké a kvalifikované vstupování občanů i organizací do rozhodovacích procesů. Vytvořit specifickou nabídku pro konkrétní zájmové, profesní, věkové a sociální skupiny a motivovat je k environmentálně šetrnému chování.

Základním předpokladem pro tuto činnost je vysoká profesionalita a vysoká odpovědnost k veřejnosti. Každá nepřesná informace musí být ihned veřejně opravena.

Využívat možnosti mediálního působení na různé skupiny obyvatel a podporovat vybrané informační zdroje a kampaně.

9.2. Oblasti

9.2.1. Informace o životním prostředí a aktivity podporující zájem a povědomí o životním prostředí

Cíle

Poskytovat srozumitelnou formou relevantní informace o životním prostředí a souvisejících problémech. Zvyšovat, rozvíjet a směřovat zájem veřejnosti o problematiku životního prostředí.

Cílové skupiny

široká veřejnost,
konkrétní zájmové, profesní, věkové, sociální, místní a další skupiny.

Dílčí úkoly

Efektivně realizovat i využívat

q Periodické tiskoviny

- časopisy určené veřejnosti bez regionální vazby, regionální (místní) periodika určená veřejnosti,
- ročenky životního prostředí, odborné časopisy pro specifické cílové skupiny,
- interní tiskoviny NNO,
- přehledy akcí. Veřejně dostupné přehledy environmentálně zaměřených akcí (kampaní, seminářů, kursů, výstav, atd.) určených veřejnosti aj.

q Neperiodické publikace

- knihy, brožury, informační příručky a letáky,
- adresáře, katalogy, výroční zprávy. Přehledy užitečných kontaktů, adresáře NNO, státní správy, odborných institucí, poraden, knihoven, dokumentačních středisek, vzdělávacích institucí, katalogy literatury a videopořadů. Tištěné metainformační systémy (přehledy informačních zdrojů),
- elektronické publikace (CD, diskety) a hypertextové, fulltextové a multimediální informace a další možnosti (interaktivní hry s environmentální tematikou).

q Audiovizuální tvorbu

- tvorba filmů, videopořadů, multimedialních show a diafonů o životním prostředí.

Informační servis pro novináře

- vydávání tiskových zpráv, průběžná prezentace životního prostředí práce s médii,
- pořádání tiskových konferencí aj.

Environmentální osvěta na Internetu

- provoz internetových stránek o životním prostředí, nabídce služeb, programů a kampaní pro veřejnost, eventuálně s nabídkou publikací, periodik, videokazet atp.,
- časopisy, databáze, metainformační a informační systémy o životním prostředí na Internetu,
- speciálně zaměřené internetové konference,
- ekoporadenství na Internetu aj.

Akce pro veřejnost - pobyty v přírodě

- pořádání exkurzí a výletů se zaměřením na chráněnou přírodu, průvodcovská činnost. Zájezdy, exkurze a výlety do chráněných oblastí s výkladem průvodce. Budování a správa naučných stezek v chráněné přírodě. Informační materiály pro návštěvníky cenných přírodních území,
- příprava (podpora) programů pro přírodu šetrné turistiky (cyklostezky, alternativní turistika, ekoagroturistika),
- specializované akce pro rodiče s dětmi, praktické příklady v ochraně životního prostředí pro veřejnost a jejich prezentace.

Ostatní akce pro veřejnost

- besedy, semináře a tréninky,
- veletrhy, výstavy, pořádání stálých a dočasných expozic s tematikou životního prostředí pro veřejnost,

- soutěže (fotografické, výtvarné, literární a jiné soutěže), vypisování soutěží v oblasti životního prostředí,
- pravidelné festivaly a programová pásma, různé typy slavností a happeningů (např. při oslavách dnů, významných pro ochranu životního prostředí),
- veřejné kampaně,
- udílení ocenění za ochranu životního prostředí aj.

Osvěta pro okruh produkce a spotřeby

- osvěta pro spotřebitele, environmentální aspekty výroby a spotřeby (suroviny, energie, odpady),
- propagace ekologicky šetrných výrobků,
- propagace produktů ekologického zemědělství,
- veřejné registry informací o znečišťování (IRZ/EPER),
- místní informace o průmyslové výrobě, dopravě, dopravních spojeních a integrovaných systémech a o havarijních zajištěních apod.

9.2.2. Environmentální poradenství

Cíle

Poskytovat odborné a kvalifikované rady a doporučení veřejnosti. Popularizovat výsledky vědy a výzkumu ve prospěch životního prostředí v praxi, přibližovat šetrné životní standardy požadavkům veřejnosti a ovlivňovat veřejnost ve směru (trvale) udržitelného rozvoje společnosti. Podílet se na prezentaci dat odborného charakteru a podporovat exaktní relevantní informace.

Cílové skupiny

- široká veřejnost,
- zájemci o informace a rady,
- konkrétní zájmové, profesní, věkové, sociální, místní a další skupiny.

Dílčí úkoly

Poskytovat informace v pravidelných otevíracích hodinách, formou poradenství po telefonu, poskytováním písemných podkladů, brožur, letáčků, literatury, videokazet, nabídky přednášek a dalšího vzdělávání, odkazů na specializované instituce a odborníky, ukázky modelových projektů, umožnění přístupu na Internet atd.

- realizovat pilotní projekty a demonstrační instalace ekologicky šetrných inovací a jejich vyhodnocení a přenos,
- napomáhat osvětě spotřebitelů o výrobcích a službách a jejich dopadech na životní prostředí,
- připravovat programy a projekty napomáhající uvádění přijatých koncepcí, zákonů i politik do praxe, a to jak komunálních, tak státních,
- podílet se na vytváření strategických rozvojových dokumentů, zabezpečení účasti veřejnosti,
- organizovat kulaté stoly, poradní sbory, pracovní skupiny k řešení environmentálních problémů a (trvale) udržitelného rozvoje daného území,
- podporovat zprostředkování komunikace mezi odborníky v oblasti životního prostředí a veřejností,
- provozovat informační center (linek), specializovaných knihoven a videoték,
- usnadňovat přenos úspěšných konceptů zvyšování environmentálního povědomí ze zahraničí a jejich adaptace pro podmínky ČR,

- propagovat a podporovat aplikaci výsledků vědy a výzkumu v praxi pro životní prostředí,
- poskytovat kvalifikované rady nebo přístup k informačním zdrojům.

9.2.3. Zapojení veřejnosti do rozhodování o životním prostředí

Cíle

Dosáhnout širokého zapojení laické i odborné veřejnosti a různých zájmových skupin do rozhodování v ochraně přírody a životního prostředí, což znamená:

- dosáhnout potřebného zvýšení právního vědomí veřejnosti a profesní odbornosti pracovníků NNO zaměřených na životní prostředí pro zapojování do právních řízení, v nichž jsou dotčeny zájmy ochrany přírody a životního prostředí,
- dosáhnout zajištění aplikace nadstandardních projednávacích procesů (veřejná slyšení, kulaté stoly aj.) na lokální (místní Agendy 21) i národní úrovni (strategická EIA, koncepce a plány).

Cílové skupiny

laická i odborná veřejnost.

Dílní úkoly

- podporovat účast veřejnosti i NNO zaměřených na životní prostředí v správních řízeních, dotýkajících se zájmů ochrany přírody a životního prostředí,
- podporovat účast veřejnosti a NNO zaměřených na životní prostředí při tvorbě a implementaci příslušných právních norem, poskytovat bezplatnou právní, odbornou a organizační pomoc angažované veřejnosti a NNO zaměřeným na životní prostředí při účasti v právních řízeních a řešení odborných problémů, podporovat mezisektorovou a meziodvětvovou spolupráci,
- organizovat semináře a tréninkové akce pro NNO a veřejnou správu zaměřené na životní prostředí, pro veřejnost o problematice účasti na rozhodování a občanských právech a svobodách.

10. SHRnutí - ZÁVĚRY

Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice přispěje především k:

- posunu života společnosti směrem k modelu (trvale) udržitelného rozvoje,
- rozvoji a plnění lidských práv podle Listiny základních práv a svobod a Úmluvy o právech dítěte,
- zvýšení environmentálního vědomí veřejnosti nepřímým prostřednictvím reorientace spotřebitelských návyků a dalších změn v životním stylu,
- vzdělanostnímu rozvoji populace prostřednictvím odborně podloženého působení EVVO na veřejnost,
- pozitivnímu vlivu na proces modernizace našeho školství,
- uplatnění regionálních a lokálních zvláštností ve vzdělávacím obsahu i ve vyučovacích metodách a formách ve školách všech druhů a typů,
- trvalému vlivu na odstraňování podmínek pro vznik a nežádoucí rozvoj jak environmentální kriminality, tak ekologického fundamentalismu,
- rozšíření a zkvalitnění připravenosti odborníků pro péči o životní prostředí, zejména pro sféru státní a veřejné správy v souladu s požadavky Evropské unie,
- zvýšení kvalifikovanosti veřejné správy při rozhodování a ve správních řízeních,
- koordinační a kompetenční odpovědnosti MŽP a MŠMT a ke zlepšení informačních toků mezi všemi ministerstvy v otázkách ochrany životního prostředí,

- vytvoření podmínek pro ekonomicky efektivní rozvoj podnikové sféry šetřící přírodními zdroji i energiemi,
 - nepřímému ovlivnění zainteresovanosti podniků na nových technologiích příznivých životnímu prostředí,
 - rozvoji ekologického zemědělství,
 - rozvoji turismu šetrného k přírodnímu prostředí,
 - zhodnocení nezbytné finanční podpory rozvoje EVVO,
 - snížení nezbytně nutných nákladů na odstranění újmy na životním prostředí způsobené nedbalostí veřejnosti,
- a další.

Tabulka: Přehled vzájemné spolupráce a metodických odpovědností ve vztahu k cílovým skupinám

Cílová skupina	Resortní kompetence	Resortní spolupráce*)	Dobrovolná spolupráce*)
Děti a mládež Rodiče /rodina	MŠMT, MZe, MZ, MPSV, MO	Příslušná ministerstva, především MŽP	Všechny druhy a typy škol, osvětové a kulturně vzdělávací instituce, podniková sféra, NNO
Žáci a studenti	MŠMT, MZe, MZ, MO	Příslušná ministerstva, především MŽP	Všechny druhy a typy škol, osvětové a kulturně vzdělávací instituce, podniková sféra, NNO
Pedagogové a pedagogičtí pracovníci, Vedoucí dětských a mládežnických organizací	MŠMT, MZe, MZ, MO	Příslušná ministerstva, především MŽP a MV	Všechny druhy a typy škol, osvětové a kulturně vzdělávací instituce, podniková sféra, NNO
Zaměstnanci veřejné správy	MV	Příslušná ministerstva	Všechny druhy a typy škol, osvětové a kulturně vzdělávací instituce, podniková sféra, NNO
Podniková sféra a její zaměstnanci	MPO, MDS, MZe, MMR, MZ, MO	Příslušná ministerstva, především MŽP	Všechny druhy a typy škol, osvětové a kulturně vzdělávací instituce, odbory, NNO
Vysoké školy a vědecká pracoviště – vědečtí a výzkumní pracovníci	MŠMT, MZe, MO, MZ	Příslušná ministerstva, především MŽP	Podniková sféra
NNO	Příslušná ministerstva	Příslušná ministerstva	Veřejnost, odborné instituce, podniková sféra, veřejná správa
Struktura armády ČR a vojska CO	MO	Příslušná ministerstva	VŠ, VOŠ, SOŠ, SOU, NNO, osvětové a kulturně vzdělávací instituce, podniková sféra

Volení zástupci Parlamentu ČR Kancelář presidenta republiky a jejich zaměstnanci	-	Příslušná Ministerstva	Veřejnost, NNO
Média	-	Příslušná Ministerstva	Veřejnost, NNO
Veřejnost	-	Příslušná ministerstva, především MŽP a MŠMT	NNO, média

*) včetně jimi řízených organizací

11. Použité zkratky

CEV - Centrum (centra) ekologické výchovy

ČEÚ - Český ekologický ústav

ČR - Česká republika

ČSÚ - Český statistický úřad

DDM - Dům dětí a mládeže

DVPP - další vzdělávání pedagogických pracovníků

EHS - Evropská hospodářská komise OSN

EIA - Hodnocení vlivů na životní prostředí

EMS - Systém environmentálního managementu

EMAS - Program eko-managementu a auditu

EOVV - Environmentální osvěta, vzdělávání a výchova (terminologie v legislativě, usneseních vlády a koncepčních dokumentech MŽP)

EPER - European Pollution Emission Register, Evropský registr emisí znečištění

EU - Evropská unie

EVVO - Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

IRZ - Integrované registry znečištění

ISO - Mezinárodní organizace

ISO 14000 - soubor dílčích norem popisujících systémy environmentálního managementu (EMS) a jejich podpůrné nástroje

IS VS - Informační systémy veřejné správy

KÚ - Krajské úřady

LCA - Hodnocení životního cyklu (výrobku, technologie a zařízení)

MA 21 - Místní agenda (agendy) 21

MF - Ministerstvo financí

MK - Ministerstvo kultury

MMR - Ministerstvo pro místní rozvoj

MO - Ministerstvo obrany

MPO - Ministerstvo průmyslu a obchodu

MPS - meziresortní pracovní skupina

MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí

MS - Ministerstvo spravedlnosti

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MV - Ministerstvo vnitra

MZ - Ministerstvo zdravotnictví
MZe - Ministerstvo zemědělství
MZV - Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP - Ministerstvo životního prostředí
NPZ - Národní plán zdraví
NNO - Nestátní neziskové organizace
NSZM - Národní síť zdravých měst
ObÚ - Obecní úřad(y)
OkÚ - Okresní úřad(y)
OSN - Organizace spojených národů
SEV - Středisko (střediska) ekologické výchovy
SFŽP (ČR) - Státní fond životního prostředí (České republiky)
SOŠ - Střední odborné školy
SOU - Střední odborná učiliště
SŠ - střední školy
SSEV - Sdružení středisek ekologické výchovy
SVČ - Středisko (střediska) volného času
UNESCO - Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu
ÚSIS - Ústav pro státní informační systém
VOŠ - vyšší odborné školy
VS - veřejná správa
VŠ - vysoké školy
WWW - World Wide Web ("web" – světová /počítačová síť)
wap stránky - technologie pro přístup na Internet z GSM mobilních telefonů